

AKCIJA ZA SOCIJALNU PRAVDU

NVO AKCIJA ZA SOCIJALNU PRAVDU

Broj I-I-49-1/21

Spuž, 22. 11. 2021 god.

Obrazac 4

Nevladina organizacija Akcija za socijalnu pravdu, Pržine bb, 81412 Spuž
Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija

PRIMJEDBE, PREDLOZI I SUGESTIJE

Nacrt Strategije digitalne transformacije Crne Gore 2022-2026 godina

Primjedba/predlog/sugestija 1:

Nacrt Strategije digitalne transformacije Crne Gore 2022-2026 godine potrebno je povući sa javne rasprave i pristupiti dopuni dokumenta, kako bi se javnosti ponudio kvalitetniji i sveobuhvatniji dokument od predmetnog, koji je upućen na javnu raspravu.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1:

Neshvatljivo je da dokument ne sadrži „polazno stanje“, tj osnovne podatke ili informacije za veći dio podoblasti koje targetira. Upravo su nedvosmisleni, pouzdani i najnoviji podaci trebalo da budu polazne vrijednosti, pa su zatim takve polazne vrijednosti trebalo da posluže kao mjerilo za postavljanje indikatora ispunjenosti operativnih ciljeva u narednim godinama.

Nacrt Strategije digitalne transformacije našao se na javnoj raspravi u oktobru 2021. godine, te je bilo dovoljno prostora da se dokument osloni na validne, pouzdane i najnovije podatke ili informacije, koje su trebalo da obuhvate 2020. godinu ili 2021. godinu, što bi bio zadovoljavajući nivo presjeka stanja u svim targetiranim podoblastima. Umjesto toga, u strateškom dokumentu za pojedine podoblasti se uopšte ne navode podaci ili informacije o stanju u njima, već se to čini na prilično uopšten i generalan način, za pojedine oblasti se daju nešto stariji podaci, poput podataka iz 2018. godine, što nije relevantan prikaz stanja, jer smo na kraju 2021. godine, dok je manji dio podoblasti zasnovan na podacima iz posljednje dvije godine, što jeste zadovoljavajući i validan nivo presjeka stanja u pogledu podataka i informacija.

Ipak, generalno se može reći da se radi o nepotpunom i necjelovitom dokumentu, koji nije na pravi način odgovorio izazovu bitne sfere, koju je Vlada postavila kao jedan od nekoliko strateških razvojnih prioriteta. Zbog činjenice da izostaju polazne osnove za niz targetiranih podoblasti iz digitalne sfere, ni postavljeni indikatori nijesu realni, već proizvoljni i paušalni.

Primjedba/predlog/sugestija 2:

Potrebno je propisati rokove za izmjenu postojećih i donošenje novih zakona u vezi sa digitalizacijom u Crnoj Gori, sa taksativnim navođenjem pojedinačnih zakonskih akata, a ti rokovi ne treba da budu duži od godinu, računajući od časa usvajanja Strategije digitalne transformacije Crne Gore 2022-2026 godine.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 2:

Nacrt Strategije digitalne transformacije Crne Gore ukazuje na niz zakonskih akata, koje je potrebno unaprijediti, ili donijeti nove zakonske akte, a što je u ovom trenutku objektivna prepreka za dalji razvoj digitalizacije u zemlji. U tom smislu, neophodno je taksativno navesti sve te zakonske akte i jasno propisati rokove za unapređenje svakog pojedinačnog zakonskog akta.

Izmjene zakona i donošenje novih treba da budu donijeti u roku ne dužem od godinu od usvajanja Strategije digitalne transformacije Crne Gore. Prednje iz razloga što je potrebno ubrzati proces digitalizacije u zemlji, a izostanak rokova za unapređenje normativnog okvira bi mogao negativno uticati na dinamiku daljeg razvoja digitalne sfere u zemlji, jer pred nosiocima javnih vlasti ne stoje rokovi, koji ih obavezuju na promptno djelovanje.

Primjedba/predlog/sugestija 3:

Potrebno je utvrditi rok do kada će javna uprava biti obavezna da se u potpunosti komunikacija sa njom ostvaruje elektronskim putem i da pruži korisnicima usluga potpune elektronske usluge, a ne djelimične usluge.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 3:

Nacrt Strategije digitalne transformacije Crne Gore 2022-2026 godine navodi niz poražavajućih primjera stanja digitalne sfere u zemlji, naročito u javnoj upravi. Pored ostaloga, ukazuje se da se i dalje veliki dio podataka razmjenjuje na tradicionalan način - na papiru ili u fizičkom skladištu podataka. Zatim da katalog e-usluga nije izrađen ili da nema e-servisa u javnoj upravi, koje su na petom nivou usluga, što podrazumijeva potpunu online uslugu (kako se precizira, na portalu eUprave postoje 523 servisa, samo 157 servisa je razvijeno do nivoa tri (online popunjavanje i preuzimanje formulara), a samo jedan servis do nivoa četiri (online upis djece u škole i vrtiće)). Takođe je neshvatljivo da Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija nema mogućnost elektronskog prikupljanja podataka o e-servisima i uslugama drugih organa vlasti. Isto tako, kada se navodi da je elektronsko upravljanje dokumentima implementirano u 17 institucija, ne navodi se u kojima, što je neodgovarajući pristup u razradi jedne ovako bitne teme. Ostaje nejasno i da li se Informacioni sistem za planiranje i izvještavanje primjenjuje od organa vlasti i u kojoj mjeri.

Imajući u vidu prednje, treba ukazati da je neprihvatljivo da se organima vlasti ostavlja mogućnost da oni mogu, a ne da su obavezni da koriste usluge od povjerenja i korisnicima pružaju elektronske usluge u djelimičnom, a ne potpunom obimu. Stoga je potrebno propisati kao obavezu javne uprave da u tačno definisanom roku stvori uslove da se komunikacija sa njom ostvaruje na elektronski način i da korisnicima pruži kompletnu, a ne djelimičnu online uslugu, jer je to jedan od načina da se ubrza digitalizacija u javnoj upravi, a time i društvu ukupno.

Primjedba/predlog/sugestija 4:

Potrebno je ubrzati rok da se stara lična dokumenta zamijene novim e-dokumentima, jer će to značajno ubrzati dobijanje nacionalnih identifikacionih brojeva, a time ubrzati proces digitalizacije u zemlji i doprinijeti stvaranju Crne Gore kao digitalnog društva.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 4:

Nacrt Strategije digitalne transformacije Crne Gore 2022-2026 godine navodi okvirne podatke o broju lica sa novim e-dokumentima (preko 120 hiljada stanovnika). U dokumentu se ukazuje na potrebu zamjene starih ličnih dokumenata, kako bi se što prije dobili nacionalni identifikacioni brojevi, a što će ubrzati korišćenje elektronskih usluga. Međutim, zamjena starih ličnih dokumenata planirana je da traje još najmanje nekoliko godina, što će se odraziti na tempo digitalizacije društva. Stoga je potrebno propisati znatno kraći rok za zamjenu starih ličnih dokumenata i obezbijediti finansijska sredstva za te svrhe, a sve sa ciljem da se Crna Gora brže kreće u procesu digitalne agende i pojednostavljivanja života građana.

Primjedba/predlog/sugestija 5:

Potrebno je propisati jasnu zakonsku obavezu za sve organe vlasti i javne institucije, kako na centralnom, tako i na lokalnom nivou, sa strogim kaznama za neispunjavanje zakonom propisanih obaveza, da objavljuju podatke u otvorenom formatu, a što će doprinijeti većoj transparentnosti u zemlji u ukupnoj javnoj upravi.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 5:

Nacrt Strategije digitalne transformacije Crne Gore navodi informacije o Portalu otvorenih podataka, ali ukazuje da je oko polovine baza podataka obezbijedeno od samo dvije institucije, i to Uprave za statistiku i Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta, što ukazuje da većina javnih institucija ne objavljuje podatke u otvorenom formatu.

Stoga je potrebno propisati jasnu zakonsku obavezu za sve organe vlasti i javne institucije, kako na centralnom, tako i na lokalnom nivou, sa strogim kaznama za neispunjavanje zakonom propisanih obaveza, da objavljuju podatke u otvorenom formatu. To treba da doprinese većoj transparentnosti u zemlji u radu ukupne javne uprave.

Primjedba/predlog/sugestija 6:

Nacrt Strategije digitalne transformacije Crne Gore 2022-2026 godine uvodi na „mala vrata“ mogućnost davanja podsticajnih mjera za razvoj digitalne infrastrukture i IT kompanija, a da to nije zasnovano na bilo kakvim finansijskim pokazateljima, koji bi potvrdili da bi podsticaji bili u javnom interesu, pa ih zato treba isključiti iz dokumenta.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 6:

Nacrt Strategije digitalne transformacije Crne Gore 2022-2026 godine pominje mogućnost pripreme podsticajnih mjera za razvoj digitalne infrastrukture u zemlji i za razvoj IT kompanija. Imajući u vidu da to nije praćeno nikakvim finansijskim pokazateljima, koji bi potvrdili da bi podsticaji bili u javnom interesu, prednju mogućnost je potrebno isključiti iz dokumenta, te izraditi relevantne studije ekonomske opravdanosti u odnosu na konkretno pitanje.

Primjedba/predlog/sugestija 7:

Uprkos konstatovanju činjeničnog stana o jako niskom nivou digitalnih vještina u zemlji, Nacrt Strategije digitalne transformacije Crne Gore 2022-2026 godine ne nudi jasnu viziju i redosljed koraka kako da se takvo stanje promijeni.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 7:

Nacrt Strategije digitalne transformacije Crne Gore 2022-2026 godine sadrži niz poražavajućih podataka o nedovoljnim digitalnim vještinama i znanjima zaposlenih u javnoj upravi, privredi, akademskom sektoru, civilnom sektoru i generalno u ukupnom sistemu zemlje.

Uprkos tako nezavidnoj situaciji, dokument ne nudi jasan redosljed koraka i jasnu viziju kako da se postigne veća digitalna pismenost i veće digitalne kompetencije zaposlenih u zemlji, ali i svih drugih struktura stanovništva. Stoga je prednje pitanje potrebno razraditi i ponuditi konkretne odgovore na rješenje problema, umjesto generalnih floskula i navoda o reformi obrazovnog sistema, razvoju specifičnih sektora...

Primjedba/predlog/sugestija 8:

Postojeća komunikaciona strategija ne daje rezultate, pa treba predvidjeti novi medijski i terenski pristup, koji će na jednostavniji način stanovništvu objasniti šta je digitalizacija.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 8:

Nacrt Strategije digitalne transformacije Crne Gore 2022-2026 godine ukazuje na problem razumijevanja pojma i značaja digitalizacije u zemlji, ali se autori dokumenta nijesu potrudili da on bude manje apstraktan i jasniji širem krugu korisnika, a ne usko stručnom krugu zainteresovane javnosti.

Imajući u vidu da je Crna Gora u biti siromašno društvo, to bi u novom komunikacionom pristupu prema građanima Crne Gore bilo potrebno radikalno promijeniti pristup približavanja ove teme i na najjednostavniji način objašnjavati ne samo šta ona znači, već šta su ključne koristi digitalizacije

u zemlji. U tom smislu, potrebno je koristiti više tradicionalne medijske pristupe, a ne samo putem modernih društvenih mreža, organizovanja online sastanaka, treninga ili slično, a sa ciljem da poruka o digitalizaciji i šta ona podrazumijeva stigne do što šireg kruga korisnika. S tim je u vezi potrebno jasno utvrditi fokus grupe i ka njima adresirati poruke.

Primjedba/predlog/sugestija 9:

Neprihvatljivo je da mnogi postavljeni ciljevi nemaju početne vrijednosti, dok su kod pojedinih početne i ciljane vrijednosti značajno potcijenjene, te ih je potrebno značajno unaprijediti, odnosno povećati, a u cilju brže digitalizacije u zemlji.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 9:

Nacrt Strategije digitalne transformacije Cme Gore 2022-2026 godine za neke operativne ciljeve ne sadrži početne vrijednosti, dok su kod nekih ciljane vrijednosti prema početnim značajno niske i kao takve potcijenjene. Takve ciljeve je potrebno povećati, kako bi se uticalo na bržu digitalizaciju u zemlji.

Primjedba/predlog/sugestija 10:

Neprihvatljivo je otvarati mogućnost poreskih olakšica i subvencija za novoosnovane IT kompanije, a pri tome ne davati finansijske procjene o okvirnom iznosu takvih olakšica i pomoći, te naročito ne opravdati javni interes od uvođenja takvih mjera.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 10:

Nacrt Strategije digitalne transformacije Cme Gore 2022-2026 godine navodi mogućnost poreskih olakšica i subvencija za novoosnovane IT kompanije, a pri tome ne nudi finansijske procjene o okvirnom iznosu takvih olakšica i pomoći, te naročito o javnom interesu, koji opravdava uvođenje takvih mjera. Taj pristup je u potpunosti neprihvatljiv.

Akcija za socijalnu pravdu
Pravni savjetnik
Ines Mrdović

Ines Mrdović